

Сучасні тенденції реформування сухопутних військ США та Німеччини - досвід для України

Бараш Юрій Наумович

Проблема реформування збройних сил (ЗС) нині гостро стоїть перед зарубіжними країнами. Вона викликана змінами у світі й новими завданнями, які покладаються на ЗС. Ці країни активно реформують свої сухопутні війська, і їхній досвід становить інтерес для України, де теж відбувається реформування СВ.

Опубліковано низку досліджень, присвячених зазначеній проблемі [1; 2; 3], проте вони не містили практичних рекомендацій.

Сухопутні війська - найважливіша складова ЗС, і сьогодні їхня роль не зменшується, а змінюється. І змінюються, відповідно, їхня організація та озброєння. Світовими лідерами у реорганізації СВ є США (які ставлять перед армією глобальні завдання та мають найбільші військово-технологічні можливості), і ФРН (яка накопичила найбільший досвід у організаційному будівництві СВ за обмежених ресурсів). Тому досвід цих країн обраний для подальшого аналізу тенденцій у

• У статті зазначено, що в сухопутних військах (СВ) США і ФРН зараз здійснюється реформування, спрямоване на покращення відповідності СВ новим викликам. Воно включає радикальне підвищення стратегічної, оперативної і тактичної мобільності військ цих країн, можливості безконтактного ведення бою, захищеності й керованості. Визначено, що деякі аспекти з цього досвіду становлять інтерес для сухопутних військ України.

Ключові слова: реформування, організаційна структура, сухопутні війська, армійський корпус, дивізія, модульна бойова бригадна група, бригада.

• В статті вказано, що в сухопутних військах (СВ) США і ФРН зараз здійснюється реформування, направлене на покращення відповідності СВ новим викликам. Воно включає радикальне збільшення стратегічної, оперативної і тактичної мобільності військ цих країн, можливості безконтактного ведення бою, захищеності й керованості. Визначено, що деякі аспекти з цього досвіду становлять інтерес для сухопутних військ України.

Ключевые слова: реформирование, организационная структура, сухопутные войска, армейский корпус, дивизия, модульная боевая бригадная группа, бригада.

• In Ground Forces of USA and Germany the reforming process designated for improvement of their correspondence to new challenges is now being realized. The process includes a drastic increase of its strategic, operational and tactical mobility, of its non-contact fighting possibility along with safety and control ability. Some aspects of this experience are interesting for Ukrainian Ground Forces.

Key words: reforming, organizational structure, Ground Forces, Army Corps, division, module brigade combat troop, brigade.

даній сфері. Крім того, розглядається досвід деяких інших країн.

Метою статті є аналіз досвіду реорганізації СВ США і ФРН та висвітлення аспектів, які б мали інтерес для СВ України.

Сухопутні війська США. В останнє десятиріччя значно змінилася воєнно-політична обстановка у світі, а тому радикально змінилися завдання і роль сухопутних військ

США щодо захисту американських інтересів. Сухопутним військам при цьому ставиться завдання, діючи разом зі СВ союзників і у складі спільних сил з іншими видами ЗС у будь-якій країні, домінувати на полі бою незалежно від операції та виду бойових дій, рівня загрози та обстановки (цілодобово, на будь-якій місцевості, у будь-яку погоду та пору року) [4].

Останні війни за участю СВ США довели, що організація, структура об'єднань і з'єднань СВ, за оцінками американських фахівців, застаріли. Бригади, які входили до старих дивізій, не мали постійного складу та формувались після одержання завдання. Тому вони не могли діяти автономно і не мали необхідного рівня керованості та взаємодії підрозділів. Стратегічна та оперативна мобільність важких дивізій була низькою, і тому для їхнього розгортання на віддалених театрах воєнних дій (ТВД) витрачалося неприпустимо багато часу. Вогнева міць, захищеність і тактична мобільність легких дивізій не задовольняли новим потребам. Радикально проблема могла вирішитися лише за рахунок нових високотехнологічних озброєнь, і ОПК мав потенціал для їх створення. Фінансові ресурси США це також дозволяли. У результаті почалось здійснення наймасштабнішої та революційної трансформації і модернізації СВ з часів другої світової війни, які повинні змінити усі їхні складові: доктрину, організацію, озброєння, тактику, забезпечення та підготовку особового складу. Один з ключових аспектів цієї програми - створення сил майбутнього, що повинні складатися зі з'єднань, оснащених повністю чи частково бойовими системами майбутнього (БСБ). При цьому з'єднання, оснащені БСБ частково, матимуть більшу частку модернізованого сучасного озброєння. У процесі трансформації СВ відбувається їхня реорганізація в модульні командування театрів воєнної дії, структури забезпечення ТВД, управління корпусів і дивізій, бойові бригадні групи (ББГ), функціональні та багатфункціональні бригади забезпечення.

Реорганізація СВ у структуру, для якої нижчим з'єднанням постійної штатної організації стане не дивізія, а модульна ББГ, забезпечить збільшення кількості ББГ з під-

тримкою їхньої бойової ефективності на рівні колишніх бригад або вище, створення бригад бойового і тилового забезпечення, які можуть видозмінюватися залежно від потреб, а також реструктуризацію з'єднань, що робить їх більш ефективними в операціях і збільшить їхню здатність робити внесок у спільні, міжвидові та багатонаціональні зусилля.

Бойові бригадні групи повинні бути за можливостями не гірше, ніж існуючі бригади, але при цьому мати більшу здатність до розгортання на віддалених ТВД і забезпечити можливість створення додаткових бригад.

Коли СВ почали трансформацію своїх з'єднань за модульним принципом у квітні 2004 р., вони мали разом з Національною гвардією (НГ) 18 дивізій і деяку кількість окремих бригад (всього 48 бригад, у т.ч. 33 у СВ і 15 у НГ). Кожна дивізія відрізнялася від іншої, в результаті було 17 варіантів організації бригад. Дивізії численністю 15 тис. чол. були призначені для ведення бою як цілісні з'єднання, та їхні бригади, створені для виконання певних завдань, вимагали посилення зі складу дивізіонних підрозділів. Дивізії були пристосовані для боротьби з традиційним противником у традиційних військових кампаніях. Після 1991 р. СВ, однак, потребували самостійних формувань бригадного розміру чисельністю до 4 тис. чол., які б мали більшу загальну мобільність.

Бойові бригадні групи мають такі переваги над попередніми бригадами: збільшення кількості бойових рот з 10 до 11-12, покращення можливостей розвідки, наявність мережного та супутникового зв'язку, можливість підпорядкування штабам різних дивізій і корпусів, самостійність у забезпеченні, стандартна організація.

Модульні ББГ, у які трансформуються з'єднання СВ США, мають бути самостійними з'єднаннями бригадного розміру. Зараз формуються ББГ трьох типів: важкі, «Stryker» (середні) і піхотні (легкі). Запланована кількість цих ББГ у 2011 році наведена у табл. 1 [5]. У планах на майбутнє - формування ББГ з БСБ. Всього у 2013 р. планується мати 76 ББГ (у т.ч. 48 у СВ та 28 у НГ). Чисельність особового складу та кількість озброєння ББГ, які формуються та перспективних, наведені у табл. 2 [1; 2; 3; 5; 6; 7; 8; 10].

Таблиця 1

Планована кількість бойових бригадних груп

Формування	Активний компонент	Національна гвардія	Разом
ББГ, у тому числі:	42	28	70
-важкі	18	6	24
-«Stryker»	6	1	7
-піхотні	17	21	38
-бронекавалерійський полк	1	-	1

Важкі ББГ оснащені модернізованими танками M1A2 і БМП M2/3, іншим важким озброєнням. До них входить по 5 батальйонів (2 загальновійськових, бронерозвідувальний, бойового і тилового забезпечення) та артилерійський дивізіон. У загальновійськовому батальйоні 6 рот (2 танкові, 2 мотопіхотні, інженерна і штабна) [2, 6, 7].

Піхотні ББГ оснащені переважно легким озброєнням. До них входить по 5 батальйонів (2 піхотних, розвідки, бойового і тилового забезпечення) та артилерійський дивізіон. У піхотному батальйоні 4 роти (3 піхотні та зброї) [5, 6].

ББГ «Stryker» оснащені типажним рядом колісних бойових броньованих машин (ББМ) «Stryker». До них входить по 5 батальйонів (3 мотопіхотних, розвідки, тилового забезпечення), артилерійський дивізіон і 3 роти (штабна, протитанкова, інженерна). У мотопіхотному батальйоні передбачається мати 4 роти (3 мотопіхотні та зброї) з інтеграцією родів військ на ротному рівні. ББГ «Stryker» є прототипом ББГ з бойовими системами майбутнього і призначена для набуття досвіду з організації та бойового використання середніх сил. Такі ББГ використовуватимуться у локальних війнах і конфліктах низької інтенсивності, операціях зі

Таблиця 2

Кількість озброєння та чисельність особового складу бойових бригадних груп

ОВТ та особовий склад	Бойові бригадні групи			
	Піхотна	Важка	«Stryker»	ББГ з БСБ
Броньовані машини з екіпажами	-	247	308	319
Бойові машини	-	148	135	132
Танки (бойові машини з важким озброєнням)	-	58 M1A2	27 (MGS M1128)	54 MCS
БМП (БТР)	-	90 M2A3	108 (ICV M1126)	78 ICV
Артсистеми понад 100 мм:	28	30	54	42
155-мм самохідні гаубиці	-	16 M109A6	-	18 NLOS-C
155-мм гаубиці, яких буксують	-	-	18 M777	-
105-мм гаубиці, яких буксують	16 M119	-	-	-

Закінчення таблиці 2

ОВТ та особовий склад	Бойові бригадні групи			
	Піхотна	Важка	«Stryker»	ББГ з БСБ
120-мм самохідні міномети (у т.ч. ті, яких буксують)	12 (M120)	14 M1064A2 з M121	36 M1129 з M286	24 NLOS-M
81-мм міномети	8 M252	-	12 M252	24 M252
60-мм міномети	14 M224	-	18 M224	-
178-мм ракетні системи	-	-	-	24 NLOS-LS
Самохідні ПТРК TOW-2	28	-	9 ATGMV M1134	-
ПТРК «Javelin»	76	36	121	
Машини бойового забезпечення:			112	106
Бойові розвідувальні машини	26 LRAS3	29 M3A2, 40 LRAS3	48 RV M1127	27 RSV
Машини артилерійської розвідки			13 FSV M1131	-
Машини хімічної розвідки			3 NBCRV M1135	-
Командно-штабні машини			39 CV M1130	79 C2V
Інженерні машини	4 SEE	6 ACE M9	9 ESV M1132	
Машини тилового забезпечення:			16	39
Ремонтно-евакуаційні машини				10 FRMV
Броньовані медичні машини		-	16 MEV M1133	29 MV-E/T
Машини без екіпажа:		-	-	
Озброєні машини		-	-	ARV-A-L
Машини, що забезпечують		-	-	MULE
Безпілотні літальні апарати:	16	16	3	
-бригадні	1 «Shadow»	1 «Shadow»	3 «Shadow»	32 UAV-IV
-ротні	15 «Raven»	15 «Raven»	-	-
-взводні				UAV-I
Особовий склад, чол.	3395	3735	3614	3285
Піхотні відділення, кількість	54	36	81	72
Загальна вага оснащення, т	3800	21200	11600	11700

стабілізації та як миротворчі сили. Для ББГ планується закупити до 2,7 тис. колісних ББМ «Stryker» у 10 варіантах (бронетранспортери, самохідні міномети і протитанкові ракетні комплекси (ПТРК), а також інші машини: бойові з важким озброєнням і розвідувальні, радіаційної та хімічної розвідки, артилерійських спостерігачів, командно-штабні, інженерні та медично-евакуаційні), які складають основну частину озброєння груп [1; 5; 6].

лів). У той же час в організації загальновійськових батальйонів врахований досвід побудови структури загальновійськових батальйонів важких ББГ.

Для ББГ з БСБ тільки броньованих машин з екіпажами планується закупити до 4,8 тис. од. у 8 варіантах (танки і БМП, самохідні гаубиці та міномети, а також інші машини: бойові розвідувальні, командно-штабні, ремонтно-евакуаційні та медично-евакуа-

Таблиця 3

Основні формування забезпечення в 2011 р.

Формування	Активний компонент	Національна гвардія	Резерв	Разом
Командування і управління	13	8		21
Управління корпусів	3	-	-	
Управління дивізій	10	8	-	18
Бригади армійської авіації (БАА), усього	11	7	-	18
Важкі БАА	6	2	-	8
Середні БАА	3	-	-	3
Легкі БАА	2	-	-	2
Експедиційні БАА	-	5	-	5
Бригади вогневої підтримки	6	7	-	13
Бригади спостереження поля бою	3	2	-	5
Бригади бойового забезпечення	3	14	2	19
Бригади тилового забезпечення	13	9	8	30

ББГ з бойовими системами майбутнього планується формувати на базі важких і піхотних ББГ і в останню чергу - ББГ «Stryker». З 2015 р. по 2030 р. передбачено сформувати 15 ББГ з БСБ. В цих ББГ планується мати по 5 батальйонів (3 загальновійськових, розвідки і тилового забезпечення), а також артилерійський дивізіон і 2 роти (штабну, військової розвідки/зв'язку). У загальновійськовому батальйоні намічено мати 7 рот (2 мотопіхотні, 2 танкові, мінометну, розвідувальну та штабну), тобто з інтеграцією родів військ на батальйонному рівні. Ця організація є вдосконаленою організацією ББГ «Stryker», з поліпшеною керованістю, у т.ч. за рахунок зменшення до 8 кількості підрозділів, що підпорядковуються штабу ББГ (штабу ББГ «Stryker» - 11 підрозді-

ційні), а крім цього - 2 класи машин без екіпажів, 2 класи безпілотних літальних апаратів (БЛА), ракетні системи та розвідувальні датчики. Усе це, включаючи оснащення солдат, об'єднане єдиною мережею зв'язку і управління. Вперше створюється уніфікована система озброєння для всього з'єднання разом з розробкою організації з'єднання. Крім того, частина систем з БСБ (крім машини з екіпажами) буде впроваджена в усі існуючі ББГ [3; 6; 9].

Бригади забезпечення планується мати 5 основних типів, у т.ч. 4 - виконуючих одну з функцій (армійської авіації, вогневої підтримки, спостереження поля бою, тилового забезпечення) і 1 тип бригади бойового забезпечення з підрозділами ППО, інженерними, хімічними, зв'язку та військової поліції.

Зазначені бригади планується мати в складі дивізій і корпусів. Всього ж передбачено мати до 225 бригад забезпечення. Запланована кількість цих бригад (основних типів) наведена в табл. 3 [5].

До бригади армійської авіації (АА) планується включити 5 батальйонів, у т.ч. 2 - ударних вертольотів (по 24 АН-64D або 30 ОН-58D), 1 - десантно-штурмових вертольотів (30 УН-60), 1 - загальної підтримки (8 УН-60, 12 СН-47, 12 НН-60), 1 - тилового забезпечення та 2 роти (штабну та зв'язку). Крім того, в бригаді згодом може бути рота БЛА UAV-IV. До складу бригад надходять нові вертольоти: ударно-розвідувальні ARH і багатоцільові LUN; наявні вертольоти АН-64D, УН-60 і СН-47 будуть модернізовані. Чисельність особового складу та кількість вертольотів бригад АА наведені у табл. 4 [5; 7; 10]

До складу бригад вогневої підтримки (до 1100 чол.) буде включено дивізіон реактивних систем залпового вогню (РСЗВ): модернізованих MLRS або нових полегшених HIMARS (по 18 ПУ, які також можуть використатися для запуску ОТРК АТАСМС) і підрозділи забезпечення. Бригаді можуть надаватися дивізіони MLRS (HIMARS) і САУ M109A6 (згодом NLOS-C).

До складу бригад бойового забезпечення (до 600 чол.) входять 2 штатні роти (штабна й зв'язку) та батальйон передового забезпечення. Бригаді також можуть надаватися підрозділи військової поліції, інженерні, захисту від зброї масового знищення (ЗМЗ), ППО (останні матимуть ЗРК «Avenger» і «Patriot», а у подальшому - SLAMRAAM і MEADS) [5; 6; 10].

У зв'язку з трансформацією СВ відбувається перерозподіл особового складу в ро-

Таблиця 4

Чисельність особового складу та кількість вертольотів бригад армійської авіації

Бригади армійської авіації	Особовий склад, чол.	АН-64D	ОН-58D або ARH	СН-47	LUN	УН-60	НН-60	Разом
Важка	2800	48	-	12	-	38	12	110
Середня	2800	24	30	12	-	38	12	116
Легка	2700	-	60	12	-	38	12	122
Експедиційна	2700	24	-	12	24	38	12	110

Таблиця 5

Зміна чисельності особового складу в родах СВ з 2004 р. по 2011 р., %

Роди військ	Активний компонент	Резервний компонент	Усього
Піхота	+ 28	- 6	+ 10
Танкові війська	- 21	- 55	- 40
Артилерія	- 19	- 48	- 37
ППО	+ 3	- 66	- 29
Армійська авіація	+ 19	+ 29	+ 23
Інженерні війська	+ 25	- 24	- 13
Хімічні війська	+ 28	+ 32	+ 31
Військова поліція	+ 32	+ 46	+ 41
Психологічних операцій	+ 19	+ 15	+ 17
Цивільної адміністрації	+ 97	+ 8	+ 13

дах СВ, при цьому його чисельність в деяких, раніше пріоритетних, родах військ буде зменшуватися, а в інших, раніше непріоритетних, - зростати (табл. 5) [5].

Збільшується чисельність особового складу піхоти (за рахунок активного компонента), армійської авіації, хімічних військ, військової поліції, формувань психологічних операцій і цивільної адміністрації. Зменшиться чисельність танкістів і артилеристів, зенітників і саперів (за рахунок резерву).

На оснащення пріоритетних формувань надходять нові ОВТ, наприклад, до армійської авіації - 690 вертольотів АРН і LУН, до військової поліції - 280 броневих автомобілів АSV М1117 (потреба в 2 тис. од.).

У сухопутних військах ФРН також відбувається реформування, спрямоване на їхнє пристосування до вирішення поточних і перспективних завдань під егідою НАТО, ЄС, ООН та самостійно. При цьому відбувається скорочення СВ, підвищення боєздатності та збільшення стратегічної мобільності, для чого зменшується важка (механізована) компонента при збереженні піхотної компоненти і армійської авіації. Для компенсації скорочень військ відбувається переозброєння дивізій новими і модернізованими ОВТ.

Раніше у СВ була ліквідована корпусна ланка, їхні з'єднання під час війни застосовуватимуться у складі багатонаціональних корпусів НАТО, окремі формування тимчасово входять у миротворчі сили ООН.

У ході виконання програми реформування ЗС на 2001-2010 роки кількість важких дивізій зменшена до 3 (у 2004 році було 5) і створені 2 нові дивізії - спеціальних і аеромобільних операцій [11, 12, 13].

Танкові та мотопіхотні дивізії, незалежно від назви, будуть мати однакову організацію, та являти собою важкі (механізовані) дивізії. Останні включатимуть по 2 механізовані бригади та 4 полки (артилерійський, зенітний, управління і тилового забезпечення), розвідувальний батальйон та інші формування. Одна з дивізій матиме як другу бригаду мотопіхотну, інша - гірсько-піхотну. В механізованій бригаді буде 2 мотопіхотних батальйони і 1 танковий, артилерійський дивізіон, роти забезпечення. На озброєння важких дивізій надходять 350 модерні-

зованих танків «Leopard-2A6», 185 САУ PzH-2000, 202 БРМ «Fennek», замовлені 410 нових важких БМП «Puma». Для середніх сил у складі важких дивізій замовлені: для мотопіхотної бригади та формувань забезпечення - 272 БТР «Boxer» (потреба 1000 одиниць), для гірсько-піхотної бригади - 192 гірських БТР BV-206S (потреба 500 од.). Миротворчі та тилові формування оснащуються 350 дешевими БТР «Dingo» (броньовані цивільні автомобілі, потреба 1500 од.) [13].

Дивізія спеціальних операцій (чисельність понад 9300 чол.) включає 2 повітряно-десантні бригади (по 2 парашутно-десантних батальйони), командування спеціальних операцій і 5 рот (штабну, парашутно-десантну, розвідувальну, глибинної розвідки та зв'язку). Для підвищення захищеності й тактичної мобільності десантників будуть закуплені 338 легких десантних БТР «Mungo» (колісних) і 32 «Viesel-2» (гусеничних) [11, 13].

Дивізія аеромобільних операцій, чисельністю до 11590 чол., включає 2 бригади: аеромобільну та армійської авіації, а також батальйон зв'язку й штабну роту. Аеромобільна бригада складається з 4 полків вертольотів (3 - протитанкових, 1 - легких транспортних) та ескадрильї армійської авіації (розвідки і радіоелектронної боротьби). Бригада армійської авіації складається з 5 полків транспортних вертольотів (2 легких і 3 середніх). Полки нараховують: протитанкових вертольотів - 27-58 РАН-1, легких транспортних - 25-36 УН-1D, середніх транспортних - 48-53 машин (5-10 РАН-1, 10-16 Во-105 і 27-33 СН-53). Усього в дивізії понад 410 вертольотів (до 170 РАН-1, понад 50 Во-105, до 100 УН-1D і понад 90 СН-53). До дивізії надходять нові вертольоти (планується мати 80 ударних «Tiger» і 50 транспортних NH-90). Об'єднання в дивізії всіх вертольотів СВ дозволило поліпшити бойову підготовку і забезпечення [12, 13].

Усього в 2015 р. СВ матимуть 5 дивізій (3 механізованих, спеціальних і аеромобільних операцій) у складі 8 бойових бригад (4 механізованих, мотопіхотної, гірсько-піхотної, 2 повітрянодесантних), командування спеціальних операцій і німецької частини франко-германської бригади, а також 2 вертолітних бригад (аеромобільної і армійської авіації).

**Основні тенденції реформування
СВ США і Німеччини**

Шляхи і об'єкти реформування	СВ США	СВ Німеччини
Мета реформування СВ	Підвищення ефективності для вирішення нових завдань щодо захисту глобальних американських інтересів і боротьби з міжнародним тероризмом та країнами, які йому допомагають. виправлення недоліків існуючого озброєння і структури за досвідом локальних війн.	Підвищення ефективності для вирішення нових завдань боротьби з міжнародним тероризмом за скороченої чисельності військ і кількості озброєння та збереження змішаного принципу комплектування.
Шляхи підвищення ефективності СВ	Радикальне збільшення можливостей безконтактного бою, стратегічної, оперативної і тактичної мобільності, захищеності й керованості за рахунок переоснащення новими і модернізованими ОВТ і вдосконалення організації військ.	Збільшення вогневих можливостей, стратегічної і оперативної мобільності за рахунок переоснащення новими та модернізованими ОВТ і вдосконалення організації військ.
Тенденції змін вагомості родів військ	Формування середніх сил, скорочення важких та збільшення легких. Зростання чисельності піхоти, армійської авіації, хімічних військ, військової поліції, формувань психологічних операцій і цивільної адміністрації. Зменшення чисельності танкістів і артилеристів, зенітників і саперів.	Скорочення важких сил (танкових і механізованих) за збереження середніх, десантних і вертолітних.
Дивізійна ланка	Збереглась, її роль змінилась до координації дій ББГ і забезпечення.	Збереглась, її роль залишилась (координація дій бойових бригад і забезпечення).
Важкі дивізії	Кількість зменшилась на 1, вони мають по 4 бригадні бойові групи та 5 бригад забезпечення (армійської авіації, артилерійська, розвідувальна, бойового і тилового забезпечення). Замість танкової та механізованої дивізій створений один тип важкої дивізії.	Кількість зменшилась на 2, вони мають по 2 бойові бригади та 4 полки забезпечення (артилерійський, зенітний, управління і тилового забезпечення). Замість танкової та мотопіхотної дивізії створений один тип важкої дивізії (механізованої).
Піхотні (легкі, десантні) дивізії	Кількість зменшилась на 0,5, вони мають по 4 бригадні бойові групи та 5 бригад забезпечення (армійської авіації, артилерійська, розвідувальна, бойового і тилового забезпечення).	Створена дивізія спеціальних операцій, у ній зосереджені всі повітрянодесантні формування (2 бригади) та спеціальні сили.
Середні з'єднання	З'явилися 1,5 дивізії (7 ББГ) з середніми ББМ «Stryker», здатними до транспортування літаками C-130, планується 15 ББГ з БСБ.	Збережені бригади: піхотна на БТР, горно-піхотна та німецька половина франко-германської бригади.
Бойові бригадні групи (бригади)	Бойові бригадні групи організуються за модульним принципом, що забезпечило їх самостійність та можливість перепідпорядкування штабам різних дивізій для створення з'єднань необхідного складу.	Бойові бригади завжди були організовані за модульним принципом.
З'єднання армійської авіації	Реорганізовані бригади армійської авіації у складі дивізій і корпусів.	Створена дивізія аеромобільних операцій, у ній зосереджені всі вертолітні формування.

Шляхи і об'єкти реформування	СВ США	СВ Німеччини
З'єднання забезпечення	Створені бригади забезпечення у складі дивізій і корпусів (артилерійські, розвідувальні, бойового і тилового забезпечення).	Створені бригади забезпечення (артилерійська, зенітна, інженерна, захисту від ЗМЗ і тилового забезпечення).
Переозброєння новими і модернізованими ОВТ	Важкі сили отримують модернізовані танки і БМП, середні сили - типажний ряд нових ББМ «Stryker» та нові РСЗВ (у перспективі - бойові системи майбутнього), легкі сили і війська, задіяні у миротворчих операціях, - нове озброєння і БРМ, дешеві броньовані автомобілі на базі цивільних, армійська авіація - нові вертольоти тощо.	Важкі сили отримують модернізовані танки і нові важкі БМП, середні й легкі сили - нові БТР, сили, задіяні у миротворчих операціях, - дешеві броньовані автомобілі на базі цивільних, армійська авіація - нові вертольоти тощо.
Роботизація	Оснащення новими наземними машинами без екіпажу і БЛА взводного, бригадного і корпусного рівня.	Оснащення новими БЛА.
Система управління і зв'язку	Система WIN-T, розробляється за програмою БСБ.	Об'єднана розвідувальна і мережева системи, супутникова система зв'язку SATCOMBw.

До командування забезпечення входить 6 бригад: артилерійська (з РСЗВ MLRS і САУ PzH-2000), зенітна, інженерна, захисту від ЗМЗ і 2 тилового забезпечення. Про співвідношення родів військ у СВ свідчить запланована кількість батальйонів бойового складу: 6 танкових, 8 мотопіхотних, 8 піхотних (4 парашутних, 3 гірсько-піхотних і піхотний), 11 артилерійських і 6 саперних. Основні тенденції реформування СВ США і Німеччини наведені у табл. 6.

Сухопутним військам України доцільно запозичити певні аспекти досвіду реорганізації та переозброєння СВ США і ФРН. Зрозуміло, що Україна, яка мала у 2006 р. воєнний бюджет 1,74 млрд дол. США, має набагато менші можливості з реформування СВ, ніж США та ФРН (воєнні бюджети - 559 млрд дол. США і 35,7 млрд дол. США відповідно). Згідно з Державною програмою розвитку ЗС України на 2006-2011 роки планується закупити всього 40 ББМ та 48 артилерійських систем, модернізувати 157 танків, 347 ББМ і 50 вертольотів.

Але якщо правильно та обгрунтовано визначити пріоритети реформування СВ, зосередити кошти на пріоритетних програмах і використати можливості національного ОПК, то у подальшій перспективі можливо реально переозброїти українські СВ необхідним озброєнням.

Можливості ОПК України

з перспективного переозброєння її СВ

Основою ОВТ важких сил СВ України (механізованих бригад) доцільно мати, крім танків, важкі гусеничні ББМ (за досвідом СВ ФРН, Ізраїлю і Росії, які замовили важкі ББМ «Puma» «Namer» і БМПТ). Але, зважаючи на велику вартість нових машин, було б раціонально використати досвід ОПК Ізраїлю зі створення важких ББМ на шасі знятих з озброєння танків, що дешевше у 2-3 рази. СВ Ізраїлю вже мають 676 важких БТР на шасі танків Т-55 і «Центуріон» (276 «Achzarit» і 400 «Nagmachon» відповідно) [14]. У ході другої ліванської війни 2006 р. було задіяне 400 танків «Merkava» (підбито 46 од., що складає 12 %) і 300 важких БТР (підбито 14 од., що складає 5 %). Відносно малі втрати важких БТР підтвердили велику значний ступінь їхньої захищеності, тому планується закупівля 250 важких БТР «Namer» на шасі танків «Merkava» [15].

Важкі сили СВ України у перспективі доцільно озброїти типажним рядом важких ББМ на шасі танків Т-64 (1000 останніх знімаються з озброєння). Ця пропозиція державного підприємства «Харківський бронетанковий ремонтний завод» вже підтримана Комітетом Верховної Ради з питань національної безпеки і оборони. Згідно з розробками заводу створюється

багатоцільове шасі, на яке можливо встановити до 15 модулів озброєння, що дозволить мати уніфіковану систему ББМ з танковим рівнем захищеності, у т.ч. важкі БМП (БМПВ-64), БТР і БРМ, самохідні гармати, міномети й зенітні системи, командно-штабні машини, універсальні машини бойового постачання (УМБП-64), ремонтно-евакуаційні і санітарно-евакуаційні машини. Керівництво заводу вважає, що ці ББМ матимуть експортний потенціал [16].

У основі ОВТ середніх сил СВ України (моторизованих бригад) і легких сил (аеромобільних бригад) доцільно мати колісні ББМ, здатні до транспортування літаками Іл-76 та Ан-70: середні 8x8 і легкі 4x4 відповідно (за досвідом СВ США, ФРН, Франції та багатьох інших країн). Такі ББМ (БТР-4 і «Дозор-Б» відповідно) розробляє Харківське конструкторське бюро ім. Морозова, нині Міністерство оборони України вивчає питання фінансової підтримки цих розробок. Сімейство ББМ БТР-4 включатиме БМП, розвідувальні машини БРМ-4К, машини вогневої підтримки МОП-4К, зенітні машини, командно-штабні машини БТР-4КШ, ремонтні машини БРЕМ-4К, санітарно-евакуаційні машини БСЕМ-4К. Сімейство «Дозор-Б» включатиме БТР, бронеавтомобіль та інші машини (розвідувальні, радіаційної та хімічної розвідки, командирські, санітарні та загального призначення). Згідно з тенденціями світового ринку озброєнь ці ББМ матимуть значний експортний потенціал [17; 18; 19].

Необхідно забезпечити певний рівень роботизації СВ за рахунок їх оснащення новими БЛА і наземними машинами без екіпажу, а також створення об'єднаної системи управління і зв'язку (мережевого і супутникового).

Доцільно також прийняти на озброєння ракетної бригади новий багатофункціональний ракетний комплекс (РСЗВ/ОТРК), який зараз розробляється державним конструкторським бюро «Південне».

Рекомендації щодо перспективного реформування СВ України

Україні як переважно континентальній державі було б доцільно орієнтуватись на німецьку модель СВ (з урахуванням національних потреб і можливостей), із залученням досвіду СВ США та деяких інших країн. Пропонується вжити таких заходів.

1. Підвищити ефективність СВ для рішення традиційних завдань (оборона країни) і нових завдань (миротворчі) за скороченої кількості озброєння та обмеженого фінансування шляхом збільшення мобільності, вогневих можливостей, захищеності та керованості за рахунок вдосконалення організації військ і переоснащення модернізованими і новими ОВТ.

2. Зберегти важкі сили як основне бойове ядро СВ, збільшити механізовані сили та створити середні (моторизовані) за рахунок скорочення танкових; зберегти аеромобільні й вертолітні сили.

3. Відновити дивізії, використовуючи цю ланку для управління, координації та забезпечення підпорядкованих бригад. Останні реорганізувати за модульним принципом, що забезпечить їхню самостійність та можливість перепідпорядкування штабам різних дивізій для створення з'єднань необхідного складу.

4. Сформувати модульні механізовані дивізії по 4 бойові бригади (3 механізовані та моторизована) і 4 бригади забезпечення (артилерійська, зенітна, бойового і тилового забезпечення), для чого переформувати 10 наявних важких бригад і реорганізувати наявні корпусні частини вогневої підтримки, ППО і забезпечення у дивізійні. Модульність забезпечить швидке переформування дивізій на інший склад. Орієнтовна необхідна кількість таких дивізій (3) потребує уточнення, виходячи з рівня воєнної небезпеки та можливостей країни.

5. Сформувати аеромобільну дивізію, у якій зосередити всі повітрянодесантні формування (2 бригади) та спеціальні сили.

6. Сформувати дивізію армійської авіації, у якій зосередити всі вертолітні формування.

Список використаних джерел

1. *Владимиров В., Медин А.* Формирование механизированных бригад «Страйкер» в сухопутных войсках США // Зарубежное военное обозрение. - 2004. - № 6. - С. 30-36.
2. *Владимиров В.* Реорганизация соединений в сухопутных войсках США // Зарубежное военное обозрение. - 2005. - № 7. - С. 24-30.
3. *Иванов О., Изюмов Д.* Перспективная боевая система сухопутных войск США // Зарубежное военное обозрение. - 2007. - № 3. - С. 31-39.
4. *Бараш Ю.* На западном фронте. Боевые системы будущего // Акцент. Національна безпека України. - 2005. - № 9-10. - С. 66-76.
5. 2006 Army Modernization Plan / Department of the Army. Office of the chief of staff, G8. 700 Army Pentagon. - Washington, DC 20310-0700.
6. 2007 Army Modernization Plan / Department of the Army. Office of the chief of staff, G8. 700 Army Pentagon. - Washington, DC 20310-0700.
7. FMI 3-90.6 Heavy Brigade Combat Team. - Headquarters, Department of the Army. - 2005. - March.
8. How «Transformational» is US Army Transformation // Military Technology. - 2003. - №10. - P.67-74
9. Future Combat System (Brigade Combat Team) 14 + 1+ 1 Systems Overview. - 2007. - 14 March. - Case # GOVT 07-7028.
10. Army transformation: Report to the Congress of the United States / Department of The Army. - 2007. - February.
11. *Мосалёв В.* Силы специального назначения бундесвера // Зарубежное военное обозрение. - 2003. - № 9. - С. 33-36.
12. *Касаткин А.* Дивизия армейской авиации сухопутных сил ФРГ // Зарубежное военное обозрение. - 2003. - № 3. - С. 16-19.
13. The World Defence Almanac 2005 // Military Technology. - 2005. - Issue 1. - P. 115-124.
14. The Military Balance 2007 / IISS. - 2007. - P. 191.
15. *Мясников В.* Бескровных кампаний не бывает // Независимое военное обозрение. - 2007. - № 22.
16. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://www.defense-ua.com/rus/news/?id=22591>
17. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://www.defense-ua.com/rus/news/?id=21685>
18. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://www.morozov.com.ua/rus/body/btr4.php?menu=m.1php>
19. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://www.morozov.com.ua/rus/body/dorzor.php?menu=m.1php>